

Toespraak Kamervoorzitter bij de bijeenkomst van de Stichting Herdenking 15 augustus 1945 in de Tweede Kamer, 14 augustus 2011

Het gesproken woord geldt.

Dames en heren,

Hartelijk welkom in het gebouw van de Tweede Kamer, bij de Indische herdenkingsplaquette.

Ook dit jaar weer gedenken wij op deze bijzondere plek, aan de vooravond van 15 augustus, de capitulatie van Japan in 1945. Ik ben erg blij dat u hier ook vandaag weer met zo velen bent gekomen.

Op 4 mei van dit jaar mocht ik spreken bij de Nationale Herdenking op de Dam. Ik heb veel reacties op die toespraak gekregen. Ook – en daar was ik heel blij om – reacties van Indische Nederlanders, die het waardeerden dat ik de Indische slachtoffers in het bijzonder genoemd had.

De uiteenlopende reacties van mensen van heel verschillende achtergrond vormden voor mij opnieuw het bewijs van wat ik in de speech ook had gezegd: we herdenken de oorlog allemaal op onze eigen manier.

We herdenken de oorlog ieder voor zich.

Iedere Nederlander heeft op 4 mei zijn eigen gedachten, gedenkt het verhaal van zijn eigen familie.

Dat geldt ook op 15 augustus.

Ieder van u gedenkt zijn eigen verhaal, het verhaal van zijn eigen familie. Meestal blijven die verhalen onverteld. Ze bestaan binnen een familie en er wordt niet over gesproken.

Toen ik op de middelbare school zat, had ik Frank Burtner als klasgenoot. Frank kwam uit een bijzonder gezin. Hij had twee broers die veel ouder waren dan hij – en ook donkerder van huidskleur. Franks vriendjes vonden dat interessant. Maar hij zelf praatte er nooit over. Ook toen we bij de geschiedenisles spraken over de oorlog in Indië, over de Bersiaptijd, over de manier waarop de Indische Nederlanders uit hun land werden verdreven – ook toen sprak hij nooit over zijn eigen familie. Pas deze zomer heb ik het verhaal van het gezin gehoord, verteld door zijn oudste broer Max.

In 1942, het jaar dat zijn vader uit hun huis in Batavia werd weggevoerd, was Max drie jaar. Samen met zijn moeder en broertje kwam hij daarna in een kamp terecht. Hij herinnert zich grote overdekte ruimtes zonder deuren of ramen waar honderden vrouwen en kinderen door elkaar krioelden. Hij herinnert zich het appèl en het geschreeuw van de Japanners.

Kort daarna bracht de moeder Max en zijn broertje Jim naar een kindertehuis bij Semarang. De eerste weken zocht ze hen daar nog op. Later niet meer. Het zou 20 jaar duren voordat Max en Jim hun moeder via het Rode Kruis terugvonden, in Nederland.

Vader liet meteen na de oorlog wél van zich horen. In augustus 1945 werden de twee jochies door een van diens broers uit het tehuis gehaald en op een boot naar Batavia gezet.

Aan de haven van Tandjung Priok stond een man in korte broek op hen te wachten. Toen hij vroeg: herken je me nog? dacht Max: nou, dat zal mijn vader dan wel zijn. Max' vader woonde inmiddels met een andere vrouw en hij bleek al snel niet meer de liefdevolle vader van vroeger. Het kleinste kattekwaad was voldoende om hem woedend te maken en dan sloeg hij zijn kinderen tot bloedens toe met een rotanstok. Ik had geen fijne jeugd, zegt Max.

Het verhaal van Frank en Max is in de Indische gemeenschap geen uitzondering.

Het verhaal van kinderen van vóór en van ná de oorlog in één gezin.

Het verhaal van de vaders die de pijn en vernedering van de dwangarbeid nooit hebben kunnen verwerken en als een ander mens terugkwamen.

Het verhaal van ontwrichte gezinnen, die het geluk van de beginjaren nooit meer konden terugvinden.

Het verhaal van mensen die als kind de veiligheid van een gezin hebben moeten missen – en die daar als volwassenen de gevolgen van dragen.

Allemaal zijn zij slachtoffers van de oorlog – ook al brachten ze het er ogenschijnlijk ongeschonden van af.

En op 15 augustus herdenken ze de oorlog allemaal ieder voor zich.

Maar herdenken doe je niet alleen voor jezelf, zoals we hier vandaag ook zien.

Je doet het ook met elkaar.

We hebben allemaal ons eigen familieverhaal, maar we delen ook veel verhalen.

De Indische Nederlanders die na de oorlog naar Nederland zijn gekomen, delen de verhalen van oorlog en geweld - en van hoe ze daarna hier hun weg hebben gevonden.

Samen met de Nederlanders die hier al woonden delen ze de verhalen van een land in wederopbouw, van toenemende welvaart en vrijheid.

En samen delen we met z'n allen dit land.

Niet alleen de grond, maar ook de waarden. Vrijheid, recht, democratie: de fundamenten van ons bestaan.

Ook daar moeten we aan denken, als we het einde van de oorlog herdenken.

Vrijheid, recht en democratie – ze zijn het altijd waard om te verdedigen.

Zo reageerde ook de Noorse bevolking op het gruwelijke bloedbad bij Oslo, nu drie weken geleden: zelfs zo'n daad van waanzin mag nooit onze kernwaarden aantasten. Niet minder vrijheid, niet minder recht, niet minder democratie!

Natuurlijk, het is niet altijd makkelijk om met die waarden om te gaan.

De vrijheid van een schrijver komt soms in botsing met de diepste gevoelens van een lezer.

Het recht van een verdachte schuurt soms met een breed gevoeld verlangen naar wraak.

En ook democratie leidt niet altijd tot de oplossing die we het liefst zouden willen.

Zo voerden we in dit gebouw, de zetel van de democratie, nog maar twee maanden geleden een zwaar en soms emotioneel debat over een kwestie die u na aan het hart gaat, de backpay.

De uitkomst van het debat zal velen van u diep hebben geraakt. Dat kan ik mij goed voorstellen. Ook al weet je dat in een democratie de meerderheid beslist – daarom hoef je die beslissing nog niet juist te vinden.

Maar na die uitspraak van de Kamer moeten we wel verder met elkaar. De oudere generatie moet verder. Zij hebben daarbij onze eerbied en meest liefdevolle zorg nodig, zodat hun laatste jaren vredig zijn.

De generatie van Max en Frank moet verder. Zij verdienen ons respect voor de manier waarop zij hun bestaan hebben opgebouwd, een gezin hebben gesticht - en tegelijk hebben gezorgd voor hun kwetsbare, beschadigde ouders.

En ook hún kinderen moeten verder. De trots op hun Indische afkomst zo mooi verbindend met hun Nederlandse leven.

Samen moeten we verder in dit land.

Samen moeten we onze kernwaarden verdedigen.

Samen moeten we in vertrouwen kijken naar de jaren die voor ons liggen.

Ook dat moeten we ons ieder jaar op deze plaats realiseren.

Dat moeten we ieder voor zich, maar ook met elkaar.